

436 milliarda bjargingarpakki

Fýra teir stærstu bankarnir í Bretlandi ætla at seta 43,6 milliardir pund, svarandi til áleið 436 milliardir krónur. Í eini roynd at skava saman nógva peningin eru bankarnir og stjórnin samd um, at bankarnir ikki gjalda út vinningsbýti. Bankarnir, talan er um, eru Royal Bank of Scotland, Lloyds TSB og HBOS, sum tilsamans skulu rinda 370 milliardir krónur í grunnin, meðan Barclays Bank fer at seta 66 milliardir krónur í ein grunn fyri seg. Hinir trýggir bankarnir skap loysnina í samstarvi við stjórnina, og harvið við ávísum treytum, meðan Barclays vónar at kunna klára seg við teimum 66 milliardunum, sum teir ætla at fáa til vega frá privatum íleggjarum. Men eisini Barclays steðgar við útgjaldi av vinningsbýti, og harvið vænta teir at spara 20 milliardir krónur í ár, skrivar Financial Times.

Tí fór Ísland á heysin

David Oddson er fyri stóran part skuldin í, at Ísland nú mest sum er farið á heysin. Hansara avgerðir eru politiskt litaðar og inkompetentar við tvørrandi kunnleika til marknaðin. Somuleiðis hava hansara útsagnir síðani verið við til at órógva sama marknað, skrivar Richard Portes, professari í búskapi við London Business School, í blaðnum Financial Times

FÍGGJARKREPPA

Leo Poulsen
leo@sosialurin.fo

Avgerðin hjá amerikansku myndugleikunum at lata Lehman Brothers fara av knóranum, fer at verða funnin at av búskaparligum søgumonnum. Hetta skundaði í stóran mun undir verandi akuttu figgjarkreppuna. Bear Stearn vardi makapartar, men eftir Lehman hvarv alt álit. Peningamarknaðir og millumbanka lán frystu fullkomiliga. Spjaðan av figgjjarvanrøkt øktist til eitt stig, sum sýndi bæði ótta og ørliga spekulatióin.

Glitnir var millum fyrstu offrini. Ein av mongum óndum ringrásum í hesari kreppuni snarufangaði íslendskar bankar: teir vóru mettir ov vandamiklir orsakað av at tjóðbankin tóktist ikki at vera ein trúligur lánsveitari sum seinasti útvegur, samstundis sum stjórnin og tjóðbankin vórðu mett ikki trúlig, tí tey noyddust at yvirtaka bankar.

Marknaðirnir raktu Glitnir fyrst. Eins og hinir báðir stóru bankarnir, Kaupthing og Landsbankinn, var Glitnir solventur. Allir trýggir høvdu góð hálvársúrslit, og allir høvdu neyðuga likviditetin, og teirra tørnur á marknaðar lántøku var ikki størri enn hjá teirra kappingarneytum. Bankarnir vóru væl stýrdir síðani

Ivasamt er, hvussu skjótt byggikranarnir í Íslandi snara í hesum døgum
Mynd: Maggi Gunnarson

»mini-kreppuna« tíðliga í 2006.

Óheppin úttalisli

Men tá stuttfreistaðu láni-møguleikarnir uttanlands hvurvu, mátti Glitnir biða um eitt stuttfreistað lán frá íslenska tjóðbankanum, sum kortini noktaði. Heldur enn at seta Glitnir undir umsiting, tjóðartók tjóðbankin bankan eftir revsingarsomum treytum. Stjórin, David Oddson, var forsætismálaráðharri í 13 ár undan, at hann settist í stjórstólin í tjóðbankanum í 2005. Hansara avgerðir eru politiskt litaðar og inkompetentar við tvørrandi kunnleika til marknaðin. Somuleiðis hava hansara útsagnir síðani

verið við til at órógva sama marknað.

Hetta førði til eina niðurgradering av eginuskuld og einaógvusliganiðurskriving av tí framman undan veiku krónuni. Stuttfreistað funding hjá Glitnir og Landsbankinn hvarv, europeiski tjóðbankin gjørdi vart við seg, avtalað lán vóru tikin aftur orsakað av niðurgraderingini. Tá bankarnir ikki kundu halda givin lyftir, setti figgjareftirlitið bankarnar undir umsiting.

Kaupthing sá tó framvegis út til at klára seg. Men seinasta týsdag gjørdi David Oddson almennar viðmerkingar, sum vórðu tolkaðar á tann hátt, at Ísland fór ikki at halda sínar skyldur mótegis bretskum innlánarum.

Heta var innlendis politikkur. Tað var bretska mótspeilið eisini, við einari illa umhugsaðari íverksetan av anti-terror lógini fyri at leggja hald á ikki bert virðini hjá Landsbankinn, men eisini hjá Kaupthing. Harðrendu útsøgnirnar hjá Gordon Brown vóru ikki hansara besta løta í figgjarkreppuni.

Klossut framferð

Kaupthing var rímliga væl fyrri. Men bretska haldið á dóttirfeløgini Singer og Friedlander, oyðilögdu stóra bankan, og treytir í samband við lántøku vóru settar í verk. Bretland og Ísland tykjast nú at vera samd um avgreiðslu av inn-

lánarum, men hetta er ov seint fyri Kaupthing. Men tað vildi verið býtt at bretska myndugleikunum at skaða virðini hjá Kaupthing enn meira.

Virðið á íslensku krónuni fall l.áturliga nógv uttanlands, og innlendis handil við kursinum steðgaði heilt. Íslenski tjóðbankin gjørdi enn tvey einastandandi mistøk. Tjóðbankin hevur misrøkt sín rentupolitikk og útlandska kursmarknaðin síðani tíðliga í 2008. Mánadagin kunngjórði tjóðbankin ein kurs á íslensku krónuni sum er væl yvir marknaðarkursin. Uttan vælvirkandi eftiransni var hetta ikki burðardygt, og varð slept aftur týsdagin. Bankin

boðaði eisini í ótíð frá einum 4 milliarda evru láni frá Russlandi, men tað kom fram, at samráðingar ikki byrja fyrr enn í hesari vikuni. Tað, sum skuldi endurreisa álit, endaði við tí mótsatta.

Íslensku bankarnir vóru á sama støði og tætt knýttir til íslenska búskapin. Sama er galdandi fyri bankarnar í Bretlandi og Sveits. Eingin er sloppin snikkaleysur gjøgnum figgjarkreppuna. Og talan kann gerast um álvarsama smittu frá Íslandi til lond, sum eru sárbar mótegis afturstigum í kapitalflutninginum.

IMF má upp í leikin

Men har er meira at læra. Politikarar eiga ikki at gerast landsbankastjórar. David Oddson er partur av trupulleikanum, ikki av loysnini, og átti at sagt seg frá beinanvegin. At loyva lutvísari »europisering« var ein uppskrift upp á ótryggleika. Og Ísland var ikki ført fyri ella vildi ikki skapa skjótan altjóða stuðul, eins og teir ikki vildu boðsenda IMF (International Monetary Fund).

Ísland kann nú samráðast við IMF um treytir fyri láni frá grunninum. Men at lata kursin á krónuni flóta førir helst til óbótaligan skaða, sjálvt við – ella orsakað av – væl hægri rentu. Teir kunnu áseta kursin við figgjartilgum eftiransni. Ella teir kunnu boða frá, at teir fara í samráðingar við ES um at fara upp í monitera samstarvið og gera evruna til gjaldoyra.

Skræðlið er komið av óvænatum styrkini av figgjarkreppuni og skakandi politiskum feilum. Men Ísland hevur avbera góðar íverksetarar og menniskjaliga styrki, eins og eitt vælvirkandi tænastustøði. Íbúgvarnir mugu taka til takka við einum fyrbils lægri livistøði. Bankarnir fara at verða endurstovnaðir sum smærri peningastovnar, framvegis við sera dugnaligum stjórum. Ísland fer at enda at endurreisa seg.

Kelda. Financial Times